

Проф, др Добривоје Станојевић

ЖИГ КОЈИ ЋЕ НАС НАДЖИВЕТИ

(Кемал Мусић, *Жиг*, „K club“, Бијело Поље, 2012)

Кратки роман Кемала Мусића *Жиг* одиграва се на просторима затвора, болнице и луднице. Занимљиво окружење достојно савременог романа. Живот се овде види као својеврсни продукт околности и митских клишеа. То показује да је Мусићу веома стало до својих читалаца. Управо зато он их вешто води кроз психолошко-криминалистичку причу, делом испричану у техници сказа, делом модерно фантазмагоријски обликовану. Зло настаје ни из чега и временом постаје пандемично.

Главни јунак романа горштак Лиман старац, исповеда се одраслом слушаоцу приповедачу који на крају бива увучен у вртлог кошмарних халуциногених страсти. „И не могу да се одбраним, од те Лиманове мртве жене“, каже на крају романа јунак-наратор.

Овај роман, наоко једноставне структуре, снажне ретроспекције, тражи читаоца који може да се снађе у њему. Способном да се укључи у рецептивни и традицијски хоризонт. Читаоца способног да прати алузивна рачвања и по дубини и по ширини у свим постојећим значењским преливима. Тој сложености помажу универзални искази разасути по роману којима се мотивишу поступци старца Лимана: „Човјек рођен на том парчету земље и камена остаје горштак занавијек“.

У овом роману може се прочитати знатно више него што се на први мах види. Мусићево дело, заступљено и у црногорским читанкама, одликује се по томе што његово стварно разумевање зависи од широке мреже мотивације условљене завичајним тлом. Јунаково веровање да су „жене чудо“ које може да направи да „ти се капа око главе окрене“, „да те црни ђаво понесе, па да заборавиш ко си и шта си“ дискретно води према андрићевском или сијарићевском преиспитивању значаја поднебља за живот.

Мусићев роман, међутим, не тражи кључеве изван себе да би се могао разумети. У *Жигу* се, ипак јасно, назиру алузивни трагови, па и приповедачки гласови из дубина времена и простора. Реч је о ликовима који „трпе све што

их у животу снађе“, мада се живот ненадано извија тамо где се најмање надамо. Тако и старац Лиман убија жену коју воли. Међутим, и она се на свој начин свети њему. Она му се опсесивно враћа, али не попут Јелене у Андрићевој *Јелени жени које нема*, већ пре као романтичарска коб, фатална жена, која је прошла широки лик од „идеалне драге“ до кобне пратиље.

Занимљиви пасажии овога динамичкога романа бременити су скривеним смислом о кривици и казни. Богати су сликама разарајуће подсвести главноја јунака. Чврсто су укореењени у тло и навике из којих ничу. Не верује се онима који кажњавају, још мање онима који кажњавају. Та линија писања о тамницама прави занимљиви значењски лук према *Проклетој авлији* Иве Андрића. „Сви су ти затворски стражари луди, мој земљаче.“

Писац, очито, рачуна са наличјем реченога. Он стрпљиво упозорава да се роман може читати и на симболичком нивоу, далеко од сваке дословности. У њему има изнијансираних наговештаја о дубини људских трагедија чак и онда када се издалека не чини да је тако. Мусић није од оних који радикално иновирају властити поступак, али се увек мора бити опрезан са кратким рефлексивним и симболичким наговештајима. Нарочито зато што се у овој прози, на себи својствен начин, рекапитулирају приповедачка и митска традиција и модерна времена са елементима ненаглашене делиричне, готово гогољевске фантастичке острашћености.

Кемал Мусић није од оних писаца који говоре само за себе и по сили тренутка. Стога он прошлост тла на којем живи обогаћује демонским изазовима садашњости. Истовремено се, при томе, сусрећу невиђено и незнано са виђеним и добро знаним. Тај сусрет јесте и тренутак унутрашњег сукоба при коме долази до сврховитог преобликовања и својеврсне мимикричности значења.

Мусићев роман је, суштински, мешавина различитих поимања традиције и мушко-женских односа. Понекад су ти елементи хетерогени, понекад уочљиво традиционални, а опет повремено ненадано модерни. Тематска блискост са делима која говоре о мотивима „злочина и казне“ није пресудно значајно одређење романа. Из *Жига* се према таквим делима пружа

занимљив алузивни спектар који не иде према филозофичности ни према религијском објашњењу појава, већ ствара кохерентну целину властитих, ствараносно утемељених, мрежа.

Лик старца Лимана је замишљен, и једноставним мотивацијским поступком тако мотивисан и изведен до краја, као врста самоизоштеника по казни због убиства неверне жене. Казна га изнутра прогони. То говори о веома осетљивој схизофреној природи која даје могућности за неке модерне мотивацијске изазове. Главни јунак стално чезне због своје преосетљивости, али и пати због начина којим је у кудузовској вези са својим поднебљем.

Најзад, после учињеног злочина, као да ниједна казна није довољна. Старац Лиман је неповратно осуђен на сећање. Њега прогањају слике злочина. Осуђен је на сазнање да је саможигосан. Као и наратор који „дрхти као да вани брише мећава“. Кјеркегоровско дрхтање и страх јесу, делом, уводници у кафкијански стид који ће нас *надживети* због жигова које носимо. Та запитаност о властитим посрнућима, неправдама и жиговима које носимо, јесте основа аутентичности Мусићевог романа. *Жиг* који ће нас, извесно, надживети.